BO‘LAJAK SPORTCHILARNI TAYYORLASHDA TAKTIK TAYYORGARLIKNING MAQSAD VA VAZIFALARI

Buxoro viloyati, Vobkent tumani
1-son texnikumi Jismoniy tarbiya o‘qituvchisi
Sharipova Zilola Shomurotovna

Annotatsiya: Ushbu maqolada bo‘lajak sportchilarni tayyorlash jarayonida taktik tayyorgarlikning maqsad va vazifalari, sportchining musobaqa sharoitida to‘g‘ri qaror qabul qilishi, raqib harakatlarini tahlil etishi hamda eng samarali harakat usullarini tanlay olishini ta’minlash, taktik tayyorgarlikning sportchining umumiy tayyorgarligidagi o‘rni, uning asosiy yo‘nalishlari va ahamiyati haqida umumiy ma’lumot keltirilgan.

Kalit so‘zlar: maktabgacha ta’lim, jismoniy tarbiya, sport, bolalar rivojlanishi, sog‘lom turmush tarzi, o‘yin metodi, jismoniy faollik, harakatli o‘yinlar, tayyor

Sport inson hayotida muhim o‘rin tutadigan ijtimoiy va madaniy hodisa bo‘lib, u nafaqat jismoniy rivojlanish, balki ma’naviy yetuklikni shakllantirishda ham katta ahamiyatga ega. Qadim zamonlardan beri sport sog‘lom turmush tarzining asosiy omillaridan biri sifatida e’tirof etilib kelinadi. U inson organizmini chiniqtirish, chidamlilik va kuch-quvvatni oshirish bilan birga, iroda, intizom va maqsadga intilish kabi sifatlarni ham tarbiyalaydi.

Zamonaviy sport tizimida yuqori natijalarga erishish faqatgina jismoniy tayyorgarlik bilan cheklanib qolmaydi. Sportchining muvaffaqiyati ko‘p jihatdan uning taktik fikrlashi, raqib harakatlarini oldindan sezish qobiliyati va musobaqa jarayonida to‘g‘ri qaror qabul qilishiga ham bog‘liq. Shuningdek, bo‘lajak sportchilarni tayyorlashda taktik tayyorgarlik muhim o‘rin egallaydi va u umumiy sport tayyorgarligining ajralmas tarkibiy qismi hisoblanadi.

Taktik tayyorgarlik sportchining musobaqa faoliyatini samarali tashkil etishga qaratilgan bilim, ko‘nikma va malakalarni shakllantirishni o‘z ichiga oladi. U nafaqat texnik va jismoniy imkoniyatlardan to‘g‘ri foydalanishni ta’minlaydi, balki sportchining intellektual salohiyatini, tezkor fikrlashini va vaziyatga moslashuvchanligini rivojlantiradi. Ayniqsa, sport o‘yinlari va yakkakurash turlarida taktik tayyorgarlikning ahamiyati yanada ortib boradi.

Bugungi kunda sportchilarni tayyorlash tizimida taktik tayyorgarlikning maqsad va vazifalarini ilmiy asosda belgilash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Chunki to‘g‘ri tashkil etilgan taktik tayyorgarlik sportchining musobaqadagi ustunligini ta’minlash, raqib ustidan g‘alaba qozonish imkoniyatlarini kengaytiradi hamda barqaror natijalarga erishishga xizmat qiladi.

Bo‘lajak sportchilarni tayyorlash jarayonida taktik tayyorgarlik o‘ta muhim sanalib, u sportchining musobaqa sharoitida to‘g‘ri qaror qabul qilish, raqib harakatlarini tahlil qilish hamda samarali harakat strategiyasini tanlash qobiliyatini shakllantirishga qaratilgan. Taktik tayyorgarlikning asosiy maqsadi sportchining musobaqa jarayonida texnik va jismoniy imkoniyatlaridan eng maqbul darajada foydalanishini ta’minlashdan iborat.

Taktik tayyorgarlikning vazifalari sport turiga qarab farqlansada, umumiy jihatdan quyidagilarni o‘z ichiga oladi: sportchilarda taktik fikrlashni rivojlantirish, musobaqa vaziyatlarini tahlil qilish ko‘nikmasini shakllantirish, raqibning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash hamda ulardan samarali foydalanishni o‘rgatish. Bundan tashqari, sportchini turli o‘yin yoki bellashuv vaziyatlariga tez moslashish va optimal qaror qabul qilishga o‘rgatish ham muhim vazifalardan biridir.

Bu jarayonda o‘qituvchi yoki murabbiy asosiy yo‘naltiruvchi shaxs hisoblanadi. U sportchining yosh, jismoniy va psixologik xususiyatlarini inobatga olgan holda taktik tayyorgarlik jarayonini to‘g‘ri tashkil etishi kerak. Murabbiy mashg‘ulotlarda

real musobaqa sharoitiga yaqin vaziyatlarni yaratib berishi, turli taktik variantlarni tushuntirishi va ularni amaliyotda qo‘llashni o‘rgatishi zarur.

Shuningdek, o‘qituvchi sportchilarning individual imkoniyatlarini rivojlantirishga alohida e’tibor qaratishi lozim. Har bir sportchining fikrlash tezligi, qaror qabul qilish qobiliyati va o‘yinni tahlil qilish darajasi turlicha bo‘lganligi sababli, murabbiy ularga moslashtirilgan yondashuvni qo‘llashi muhimdir. Tahlil va muhokama jarayonlarini tashkil etish, o‘yin yoki mashg‘ulotlardan so‘ng xatolarni birgalikda ko‘rib chiqish ham taktik bilimlarni mustahkamlashga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, bo‘lajak sportchilarni tayyorlash jarayonida taktik tayyorgarlik muhim va ajralmas bosqichlardan biri hisoblanadi. U sportchining musobaqa sharoitida to‘g‘ri qaror qabul qilishi, mavjud vaziyatga mos eng samarali yo‘lni tanlashiga yordam beradi. Taktik tayyorgarlikning maqsadi sportchining jismoniy va texnik imkoniyatlarini to‘liq ro‘yobga chiqarish bo‘lsa, uning vazifalari esa taktik fikrlashni rivojlantirish, musobaqa tajribasini shakllantirish va tezkor moslashuvchanlikni oshirishdan iboratdir.

Bu jarayonda o‘qituvchi-murabbiy hal qiluvchi rol o‘ynaydi. U mashg‘ulotlarni to‘g‘ri tashkil etish, sportchilarga turli taktik usullarni o‘rgatish hamda real musobaqa sharoitiga yaqin vaziyatlarni yaratish orqali ularning bilim va ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Shuningdek, individual yondashuv va muntazam tahlil qilish sportchilarning taktik saviyasini oshirishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

Demak, taktik tayyorgarlikni ilmiy asosda va tizimli ravishda tashkil etish bo‘lajak sportchilarning yuqori natijalarga erishishida muhim ahamiyatga ega bo‘lib, u sportchilarning professional rivojlanishida asosiy yo‘nalishlardan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyot:

1. M.X. Toxtaxodjaevaning umumiy tahriri ostida. Pedagogika. Darslik.T.: O‘zbekistan faylasuflari Milliy jamiyati, 2010 y. -400 bet.

2. R.Ishmuhamedov, M.Yuldashev. Ta'lim va tarbiyada innovatsion pedagogik texnologiyalar. O'quv qo'llanma. – T.: 2013 y. -279 bet.

3. O'.Q. Tolipov, M. Usmonboyeva. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. O'quv qo'llanma. - T.: 2006 y. -264 bet.

4. B.X. Xodjayev. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. Darslik. - T.: «Sano-standart» nashriyoti, 2017 yil. -416 bet.

5. Sh.S. Shodmonova va boshqalar. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. – T.: "Fan va texnologiya". 2019 y. -296 bet.

6. A.A. Xoliqov. Pedagogik mahorat. Darslik. Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi. – T.: Iqtisod-moliya, 2011 y. -420 bet.

7. M.E. Axmedova. Pedagogika nazariyasi va tarixi. (Pedagogika tarixi). O'quv qo'llanma. O'zR oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi. - T.: Tafakkur bo'stoni, 2011y. -128 bet.

8. N.T. Omonov, N.X. Xo'jayev, S.A. Madyarova, E.U. Eshchonov. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. Darslik.– T.: "Iqtisod-moliya" 2009 y. – 240 bet.

9. B.X. Xodjaev. Umumiy pedagogika. Darslik. – T.: "Sano-standart", 2017 y. -434 bet.

10. Raxmonova Sojida Muxammadovna. "PREPARING THE GRADUATE STUDENTS OF PRIMARY EDUCATION FOR INNOVATIVE PROFESSIONAL ACTIVITY". Web of Scientist: International Scientific Research Journal (WoS) ISSN: 2776-0979, Volume 4, Issue 8, August, 2023. Pages 288-293

11. Raxmonova Sojida Muxammadovna. "PRACTICAL FEATURES OF PREPARING PRIMARY EDUCATION STUDENTS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY" SCIENCE AND INNOVATION IN THE EDUCATION SYSTEM, 2(9), 67–71. https://doi.org/10.5281/zenodo.8314153. 31.08.2023 y

12.Рахмонова Сожида Мухаммадовна. "ПЕДАГОГИКО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ

ОСОБЕННОСТИ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ К ИННОВАЦИОННОЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ. . Innovative research in the modern world: theory and practice, 2(23), 92–94c. 11(39)-son 31.08.2023 y

13. S.M.Raxmonova DIDACTIC POSSIBILITIES OF IMPROVING THE METHODOLOGY FOR PREPARING FUTURE EDUCATORS OF THE PRESCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATION FOR INNOVATIVE PROFESSIONAL ACTIVITIES. Pindus Journal of Culture, Literature, and ELT ISSN: 2792 – 1883 | Volume 2 No. 12

https://literature.academicjournal.io 16.12.2022 y.36-40 bet.

14. S.M. Raxmonova МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ ЁШИДАГИ БОЛАЛАРГА ТАЪЛИМ БЕРИШДА КОМПЕТЕНЦИЯВИЙ ЁНДАШУВ. Respublika OAK. Илимий-методикалық журнал 5/1 2022 y.101-105 bet

15. S.M. Raxmonova BO‘LAJAK PEDAGOGLARNI INNOVATSION KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHDA O‘Z-O‘ZINI SHAKLLANTIRISH VA MUKAMMALLASHTIRISHGA O‘RGATISH. Respublika OAK. Илимий-методикалық журнал. ¾. 2023 y. 141-146